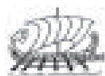
Iurie Colesnic

Note din Arca lui Noe

ULYSSE

C Z U 821.135.1(478) -94
C 62

Cartea apare cu spijinul Fundației "Draghiştea"

ULYSSE

Redactor: Dr. Laura Ivaşcu
Procesare şi design: Andrei Gamarț, Dana Paiu

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Colesnic, Iurie
Note din Arca lui Noe / Iurie Colesnic; cop. : Andrei Gamarț. - Ch.: Ulysse, 2006 (Tipogr. "Bons Offices").- 64 p.
ISBN 978-9975-9785-4-5

821.135.1(4 78)-94

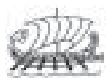
Bons Offices, Chişinău.
Departamentul Activități Editoriale, Poligrafie şi Aprovizionare cu Cărți.

ISBN 978-9975-9785-4-5

Iurie Colesnic

Note

din Arca lui Noe

ULYSSE

Pentru DIP
care m-a ajutat să-nțeleg
câteva adevăruri fundamentale

A fi sau a părea

Sensul existenței rezidă în *a fi* sau *a părea*. Este vechea problemă filosofică, este acea tainică legătură dintre cauză şi efect.

La moldoveni, la români în general, *a părea* este mai important decât *a fi*, fiindcă *a fi* înseamnă a apăra ceva, a sacrifica ceva, a te dezice de ceva, a te consacra la ceva. În esență, *a fi* este foarte greu. Şi gândul omului întotdeauna obişnuit să caute calea cea mai uşoară, caută mimarea la ceea ce înseamnă *a fi*. Şi-atunci această imagine a lui *a fi* apare în oglinda strâmbă a lui *a părea*.

A părea că eşti patriot, *a părea* că eşti sinceri, *a părea* că eşti profund, *a părea* că eşti talentat, pe când în esență *a fi* ca un trădător într-una spune că nu este adevărat, că aceasta este doar fațada, este vitrina, este luciul, aureola, pe când esența este alta, fiindcă cauza care provoacă apariția a lui *a părea* este una speculativă, este una vicleană, este una de mască.

În fond *a părea* se doreşte a fi masca a lui *a fi*. Dar niciodată nu este, fiindcă nu-i ajunge curaj pentru sacrificiu, nu este gata să suporte suferinţele, nu are timp să aştepte adevărata victorie. El preferă victoria de artizanat, preferă sacrificiul de paradă şi acceptă demnitatea doar în formula unor ordine şi medalii sau a unor titluri răsunătoare.

De unde această înrădăcinare a lui *a părea* şi-această criză catastrofală de *a fi*?

Să ne uităm în istorie: 300 de ani de ocupaţie turcească, tot românul ştia turceşte; a venit perioada fanariotă, tot românul se descurca greceşte; au venit ruşii, românul se descurca ruseşte; a venit perioada napoleonilor, românul se descurca franţuzeşte; a venit perioada lui Bush, tot românul se descurcă englezeşte. Şi-n fiecare perioadă românul şi-a umilit propria limbă, dând prioritate unei limbi străine, fiindcă pentru el valoric mai important este *a părea* şi nu *a fi*.

Problema Moldovei de astăzi, *a fi* un stat sau *a părea* un stat? Ea se rezolvă pe calea tradiţională, pe calea tradiţiei istorice, fiindcă

a părea un stat este mai uşor de creat decât *a fi* un stat. Fiindcă decorarea unei vitrine este mai simplă decât construirea unui produs autentic, mulajul arată mai frumos decât originalul.

Mişcarea Naţională care porneşte acum în Basarabia, mişcare care este aşteptată de 15 ani, riscă să apuce drumul cel mai scurt spre *a părea* o Mişcare Naţională. Este calea cea mai periculoasă, fiindcă noi odată am parcurs acest drum al lui *a părea* şi am ajuns la dezastru.

Această mişcare v-a avea sorţi de izbândă doar atunci când v-a uita de *a părea* şi v-a recunoaşte un singur caz – *a fi*.

O singură categorie filosofică *a fi*.

Moldova de ieri,
Moldova de azi,
Moldova de mâine

I

De foarte multe ori, mă gândesc: din ce cauză a eşuat marea mişcare naţională începută în 1989?

Nu vreau să enumăr cauze obiective, nici cauze subiective, care ne-au adus astăzi la un adevărat dezastru. Am pierdut influenţa naţională în economie, am compromis valorile fundamentale ale naţiunii: limba şi spiritul naţional; în loc se fortificăm nişte poziţii, în loc să ridicăm la alt nivel calitativ nişte valori, noi le-am compromis.

Justificarea noastră o găsim în factorul extern, ciocnindu-ne de interesele Rusiei, ale Ucrainei, României, justificare în care să spunem că conjunctura din afară a fost împotriva noastră. Mai afirmăm că noi n-am avut suficienţi specialişti ca să le încredinţăm direcţiile-cheie, că nu am avut oameni politici cu simţul previziunii

şi multe alte argumentări mari şi mici, care, în fond, sunt nişte scuze infantile. Ceea ce am avut de fapt cu prisosinţă, ceea ce de fapt ne-a împiedicat la fiecare etapă de mers înainte, ceea ce şi astăzi ne împiedică fundamental, a fost orgoliul exagerat al oamenilor noştri; şi al liderilor de moment şi chiar al populaţiei simple. Orgoliul pornit dintr-un egoism inimaginabil nu ne-a permis să coalizăm o echipă de lideri care să-şi asume cu adevărat responsabilitatea pentru destinul Moldovei şi al poporului ei după obţinerea Independenţei şi Suveranităţii.

Acelaşi orgoliu exagerat a divizat partidele politice, personalităţile culturii, cele ale ştiinţei, până le-a redus în mărimea lor la dimensiuni mai mici decât la nişte indivizi ordinari. Se vede că orgoliul omului este o slăbiciune atât de mare, încât, aplicat în relaţiile cotidiene, dă un efect distrugător nemaipomenit.

Aici ar putea să mi se reproşeze: da ce, oare, balticii sunt mai puţini orgolioşi? Dar uite că ei au reuşit ceea ce n-au reuşit ţări cu tradiţii, cum sunt România sau Bulgaria. Aproape că aş fi de acord, dacă nu ar exista o nuanţare, una princi-

pială. Orgoliul balticilor a finalizat o demnitate națională, orgoliul moldovenilor a finalizat cu fudulia personală, care este soră dreaptă cu prostia. De aici şi eşecul nostru. Această fudulie nu ne-a permis să ne învățăm să gândim în echipă, să acționăm ca o echipă, ci ne-a împins permanent să căutăm lauri acolo unde aceştia nu există. Şi, în goana noastră după efemer, am obținut rezultate efemere.

Politicienii noştri care stăteau în frunte la 1989, au devenit nişte epave politice, dar ei continuă să-şi facă vânt în arena politică, ei încearcă să înjghebe nişte alianțe şi partide, hrănind o vagă speranță că roata istoriei se poate întoarce şi în folosul lor şi norocul le va surâde încă o dată. Este o mare iluzie. Epavele trebuie să stea deoparte. Locul lor este la cimitirul istoriei. Un alt fel de a fi trebuie să dicteze realitățile noastre. Noi trebuie să ne învățăm a judeca lucrurile nu prin prisma orgoliului, ci prin prisma demnității naționale.

Dacă noua generație nu va însuşi această lecție, vom fi nevoiți să ne ocupăm de generația viitoare, fiindcă adevărata victorie, marea victorie

o să vină doar atunci când vom avea o generație care este capabilă nu să fie orgolioasă la nivel de individ, ci să aibă simțul demnității naționale la nivel de colectivitate.

II

Problema zilei

Preşedintele României, Traian Băsescu, a făcut o declarație foarte simplă, aproape ca o invitație, îndemnând Republica Moldova să adere la Europa odată cu România. Şi a făcut-o în două rânduri: mai întâi, în fața unor copii din echipa olimpică a Moldovei, iar apoi a reconfirmat-o pentru acei care aveau îndoieli că el ar fi rostit aşa ceva.

Traian Băsescu n-a descoperit nimic nou când a spus că teritoriul Republicii Moldova a fost şi este parte integrantă a României, că R. Moldova are aceleaşi drepturi ca şi România să fie inclusă acum în familia europeană, unde cele două țări se vor regăsi.

Declarația lui Băsescu a demonstrat o dată în plus că politica moldovenească se află într-o

profundă criză, că, de fapt, aici se atestă o boală deosebit de gravă – constipaţia politică.

Preşedintele V. Voronin, în primele zile, a rămas fără reacţie la declaraţia omologului său român, fiindcă sfetnicii săi nici nu aveau o asemenea versiune în calculele lor. În momentul când ei au reuşit să destrame opoziţia şi să aducă lângă Vladimir Voronin pe o bună parte din liderii politici: Roşca, Diacov, Serebrian, lor li s-a părut că toate problemele Republicii Moldova au fost soluţionate şi nimic şi nimeni nu le poate periclita liniştea.

Pe de altă parte, opoziţia, neavând un obiectiv naţional clar, nu poate pune problema integrării europene prin unificare, aşa credeau sfetnicii lui Voronin. Dar declaraţia preşedintelui României a arătat clar un singur lucru: că la Chişinău se mimează ideea integrării europene, că nu se doreşte intrarea în NATO, că nu se doreşte ieşirea din CSI, ci pur şi simplu această situaţie este privită ca un status-quo al forţelor politice.

R. Moldova se află astăzi într-o situaţie nemaipomenit de grea. Spre Europa nu se doreşte să se meargă, fiindcă Europa înseamnă

NATO, spre Rusia nu se poate merge, fiindcă în spate se află Ucraina. Deci, constatăm ceea ce spuneam mai sus – o constipație politică.

Dacă la Chişinău ar fi existat măcar un singur politician lucid, care să-şi asume marea răspundere pentru tratamentul imediat al acestei boli grave, el ar fi aderat necondiționat la declarația lui Băsescu, cerând aplicarea ei în practică. Este cea mai bună situație politică de aderare care ar fi existat până în prezent. În presa germană au apărut articole în care se vehiculează ideea că SUA sunt gata să-şi asume cheltuielile de susținere a Republicii Moldova pentru aderare.

Ceva mai înainte, George Bush l-a declarat pe Traian Băsescu drept responsabil de problemele aderării Republicii Moldova la UE, ca vecinul cel mai apropiat. Deci, toate cărțile sunt în mâna noastră, dar nouă ne lipseşte ceva, pe noi ne încurcă mereu ceva. De vină este lipsa de voință politică. Comoditatea relativă în care ne aflăm ne paralizează dorința de a spune ferm că vrem să aderăm, că suntem gata să preluăm toate documentele României, toată experiența ei pentru a parcurge acest drum fulgerător.

R. Moldova este foarte mică, problemele noastre de aderare ca volum sunt comparabile cu aderarea unui stat din componența Germaniei Federale şi, respectiv, bugetul nostru de aderare este comparabil cu bugetul unui asemenea stat.

Chiar acei care afirmă că Transnistria ar fi o piedică în calea aderării noastre nu au dreptate. Pentru transnistreni, există formula cipriotă, adică aderarea etapizată. Noi, însă, preferăm să ne prefacem că nu înțelegem ce se petrece în jurul nostru sau, ceea ce este şi mai rău, să ne facem mai catolici decât Papa de la Roma, declarându-ne autorii unor idei de aderare, a unor strategii de aderare pe care alții nici nu le-au visat. Sunt pur şi simplu nişte minciuni declarate de la tribuni înalte, sunt pur şi simplu nişte vorbe menite să zăpăcească populația, care demult nu mai înțelege ce se petrece. Şi aici vreau să văd rolul deosebit al intelectualității noastre, care acum are datoria să-şi spună cuvântul, să declare ceea ce nu au curajul s-o declare oamenii politici, să susțină ceea ce este evident de susținut şi să aleagă calea cea mai scurtă spre ieşirea din acest impas politic.

Dacă nici de această dată intelectualii nu vor avea acest curaj să meargă înaintea evenimentelor, înseamnă că, de fapt, noi nici nu avem intelectuali, înseamnă că, de fapt, noi trebuie să rămânem în aşteptarea altor generaţii, care vor şti să producă, să formeze lideri de certă valoare.

III
Piste false

Psihologia omului politic este şi va rămâne un mister, fiindcă omul politic niciodată nu caută acolo unde caută toţi, el are permanent dorinţa să-i aducă pe toţi acolo unde caută el. Logica lui este una imprevizibilă, aproape negând sensul logic, fiindcă la omul politic totul este subordonat interesului. Scopurile mari şi mici, idealurile mari şi mici, toate echivalează cât interesul lui. Şi aici începe marea confuzie, marea criză pe care noi suntem nevoiţi s-o suportăm.În Parlamentul actual, ca şi în cel precedent, majoritatea a avut-o Partidul Comuniştilor, o majoritate confortabilă, care îi permite să blocheze orice iniţiativă legislativă sau, din

contra, să promoveze orice aberație legislativă, ceea ce, de fapt, se şi întâmplă.

S-ar părea că în această situație este absolut logic ca opoziția să-şi concentreze atenția asupra dezavuării erorilor guvernării comuniste. Să tragă alarma şi să demonstreze toate slăbiciunile acestei guvernări, să le taxeze astfel, încât electoratul să fie convins că numai opoziția poate soluționa gravele probleme cu care se confruntă societatea. Dar, în realitate, avem o cu totul altă situație: opoziția înaintează obiecții la articolul 13 al Constituției – denumirea limbii. O problemă care nu se află pe agenda zilei, o problemă pe care societatea o macină încet, dar sigur, epuizând-o în viitorii ani. Dar aducând-o pe tapet, opoziția este convinsă că majoritatea parlamentară nu îi va da votul favorabil. Şi în felul acesta obținem: o problemă lipsită de actualitate devine una actuală, comodă anume pentru guvernarea comunistă, fiindcă, cu ajutorul acestui exemplu, comuniştii demonstrează cum opoziția vrea cu orice preț să tensioneze relațiile în societate şi să împiedice guvernarea să soluționeze gravele probleme economice. O

simplă inițiativă legislativă se transformă într-un atu pentru comuniști.

Da, această problemă trebuie soluționată corect şi pentru totdeauna, dar acest lucru se poate face numai când ai o majoritatea parlamentară, una absolută, care nu mai lasă loc pentru dubii şi interpretări.

Acelaşi lucru se întâmplă cu Legea lustrației – au trecut 15 ani de zile şi abia acum guvernanții încep să fie gâdilați cu discuțiile la această temă. Atunci când R. Moldova era condusă de o majoritate absolută de democrați, nimeni nu-şi propunea să discute serios problema lustrației, atunci când această problemă era de stringentă actualitate, fiindcă acele cadre de conducere care au fost în nomenclatură au rămas în fotolii şi au ruinat Moldova. Dacă se lucra la timp cu această categorie de funcționari şi am fi exclus din cadrele de conducere pe toți acei care, în virtutea funcțiilor ocupate, fuseseră tributari morali sistemului, adică au colaborat cu serviciile speciale în diferite formule, eficiența acestei legi era vizibilă, sesizabilă de toată societatea.

Acum, însă, când s-au schimbat deja câteva

generații, punerea în discuție a acestei legi este ca o reparație morală, ca un fel de dezumflare a balonului, într-un fel, ca un ecou al unui strigăt de disperare, auzit abia peste 15 ani, când fenomenul în sine demult s-a consumat. Ştiind, de asemenea, că majoritatea comunistă nu va vota această lege, ea pur şi simplu va ocupa paginile ziarelor, mass-media electronică, îndepărtând cetățeanul de la alte probleme, într-un fel, distrăgându-l de la problema de bază – guvernarea comunistă şi atrocitățile ei.

Acelaşi lucru îl putem spune despre mai multe teme la zi, care în realitate mi se par nişte piste false, nişte piste confortabile pentru actuala guvernare şi, într-un fel, diminuează importanța opoziției. Nu aş vrea să cred că toate aceste teme fac parte dintr-un scenariu al guvernării, precum nu vreau să cred că ele sunt un simplu accident al opoziției.Orgoliile unor oameni politici pun în joc nişte formule care se transformă în piste false pentru întreaga societate. Şi atunci problema de bază rămâne nesoluționată, lupta cu comuniştii trece pe planul doi-trei şi, vrând-nevrând, conştient sau

inconştient, noi prelungim zilele acestei guvernări sau poate chiar o şi consolidăm.

Cred că lupta cu pistele false este una principială. Dacă ea va fi pierdută, vom pierde şi lupta principală cu cel mai delicat duşman, cu cel mai perfid duşman, cu guvernarea comunistă.

IV
Sistemul

Chiar de la bun început, adică după preluarea puterii de către Partidul Comuniştilor, era clar că acest partid, lipsit de o doctrină clasică, mizând doar pe oportunism, va converge spre un sistem. Fiindcă sistemul este singurul capabil să soluţioneze două probleme fundamentale: menţinerea puterii şi dirijarea fluxului de bani în rândurile unui mic grup de oameni aflaţi la putere sau afiliaţi acesteia şi care obţin profit financiar.

Partidul, ca atare, deja a devenit o anexă, în el s-au început îndoielile doctrinare, acuzările reciproce de oportunism şi această fierbere, mai devreme sau mai târziu, va răbufni în exterior, dar această răbufnire nu va mai interesa pe

nimeni, fiindcă sistemul, odată creat, se va autoproteja, se va autodezvolta şi va exista atâta timp cât grupul care manevrează interesul şi banii nu va mai fi constituit din nişte indivizi care să pună în joc o a treia formulă – morala. Toate sistemele de acest fel se prăbuşesc în mod inevitabil din cauza încălcării legilor morale. Pare absolut nefiresc că acolo unde este puterea, instrument concret, că acolo unde sunt banii, factor financiar absolut concret, apare o categorie filozofică, ce se implică şi distruge sistemul.

Da, fiindcă, în linii mari, acest sistem se şi bazează pe criza moralei, el utilizează această criză care sugrumă societatea. Şi în momentul când încep să fie puse din nou ca primordiale problemele moralității, tot ce este legat de putere şi de bani trece pe un plan secundar. Dar orice sistem cunoaşte trei faze: constitutivă, de maturizare şi de lichidare.În R. Moldova, la ora actuală, sistemul se află în prima fază, de aceea, acesta atrage uşor indivizii care doresc parvenirea cu orice preț şi îi recrutează din rândurile tineretului, ca longevitatea sistemului să fie asigurată. Ca protejarea sistemului să fie făcută

cu fermitate de aceşti tineri, care şi-au trădat interesele lor idealiste în favoarea unor interese meschine, de parvenire. Deci, ei deja au devenit pentru sistem mercenari fideli.

Partidele politice de opoziție, şi nu numai, comit o gravă greşeală. Ele luptă cu Partidul Comuniştilor, care, de fapt, este momâia sistemului, este paiața scoasă în față, pe când marele pericol vine nu de la momâie, vine de la sistem. Odată ce nu s-a conştientizat acest lucru, putem spune cu fermitate că acest sistem va fi longeviv, dar nu mai mult de 70 de ani, cât a existat precedentul sistem, bazat pe acelaşi mod de constituire.

Curios lucru că experții străini nu doresc să declare că sesizează deja existența sistemului. Ei confundă sistemul cu consolidarea statalității, ei salută consolidarea statalității, în realitate, însă, ei salută consolidarea sistemului. Îndemnând opoziția să lupte cu Partidul Comuniştilor, iar pe de altă parte, finanțând consolidarea statalității, ei favorizează două direcții: pe de o parte, oferă opoziției o pistă falsă, iar pe de alta, consolidează adversarul secret al opoziției,

adversarul de temut al opoziției.

Ce înseamnă sistemul? Printr-un exemplu: în alegerile din februarie 2005, sondajele la ieşirea de la urne arătau o diferență de 8% necesară pentru a forma majoritatea parlamentară. Au fost suficiente trei ore ca Partidul Comuniştilor să aducă pe tavă aceste 8% şi le-a adus nu partidul prin votul muncit, ci sistemul prin manipulare. Deci, pe viitor, toate alegerile, locale şi parlamentare, vor fi manipulate, va fi creată prin calcul o majoritate confortabilă şi o opoziție decorativă, care să simuleze democrația. Şi mulți analişti îşi vor toci mințile ca să înțeleagă de ce opoziția se frământă atâta timp şi nu poate învinge partidul de guvernământ. Fără să priceapă că meciul se joacă pe două terenuri paralele şi golurile se înscriu pe cel de-al doilea teren şi toate în poarta opoziției. Fiindcă sistemul ştie clar pentru ce luptă, partidul poate avea căutări doctrinare, poate avea ezitări doctrinare, dar sistemul este neclintit, el nu are nici îndoieli, nici ezitări.

În concluzie: dacă dorim cu adevărat să învingem, adică să instaurăm o democrație veritabilă,

trebuie să cunoaştem exact cine este adversarul nostru. În caz contrar, ne vom lupta, ca Don Quijote, cu morile de vânt şi vom fi convinşi că prin lupta noastră, plină de sacrificiu, instaurăm democrația. Pe când, în realitate, noi, pur şi simplu, suntem nişte figuranți într-un spectacol superb pe care-l joacă sistemul. Este ca la şah – albele încep şi albele câştigă. Aici culoarea este alta – roşii încep şi roşii câştigă.

V
Schimbarea macazului

Politica moldovenească a intrat într-o criză profundă din mai multe cauze, dar ieşirea din această criză se pare că va avea loc în timpul cel mai apropiat, într-o formulă cu totul neaşteptată de regizorii mişcării politice de la Chişinău.

Ceea ce s-a reuşit în 15 ani a fost, de fapt, cimentarea unei extreme drepte, care ar acumula toate aspirațiile naționale, toate idealurile naționale şi le-ar ține sub un control bine dirijat cu eliberarea aburului atunci când presiunea în cazan creşte foarte tare şi riscă să producă explozie. PPCD-ul, care se declară un partid

național și poartă această stemă pe toate meridianele, într-o republică cu o populație în care 80% se declară moldoveni, adună în alegerile parlamentare 10%. Deci, acest partid nu reprezintă majoritatea electoratului național și insistența cu care el se menține pe piața politică, făcând cele mai alambicate cedări și schimbări de tactică, demonstrează clar că el vrea să-și continue rolul de frână a mișcării naționale.

Greșeala din 4 aprilie 2005, votarea lui V. Voronin ca președinte, obligă conducerea PPCD să demisioneze. Roșca, Cubreacov, Secăreanu trebuie să-și asume această grea decizie, căci fără ea partidul nu are viitor și membrii lui se vor reorienta spre alte partide și mișcări, în care există o componentă națională veritabilă.

În interiorul Partidului Comuniștilor are loc un proces latent de divizare, pe principii naționale, în care persoanele, membri de partid, care se consideră moldoveni, vor ca partidul să aibă un accent național, să nu fie un partid al minorității ruse și al dictaturii limbii și al conștiinței ruse. Această situație paradoxală ne obligă să credem că, dacă extrema stângă are aspirații naționale,

atunci restul partidelor, de la sine înțeles, nutresc aceleaşi aspirații. Şi atunci trebuie să apară un partid care ar fi exponentul acestor aspirații.

Putem spune cu toată certitudinea acest lucru despre AMN, în platforma politică a căruia se pune accentul pe valorile naționale, integritatea teritorială, pe statalitate. AMN, împreună cu alte partide, mişcări social-politice şi obşteşti, cum ar fi Forul Democrat al Românilor, Asociația victimelor represiunilor staliniste, Asociația foştilor deportați şi deținuți politici din R. Moldova, organizația participanților la conflictul armat din 1992 ar fi acea forță care ar aprecia la justa valoare rolul şi locul conştiinței naționale în viața fiecărui individ şi a întregii societăți. Astfel, putem pune clar problema conştiinței naționale. Şi nu la nivel de grup, ci la nivel de mase.

Şaisprezece ani de frământări, de căutări de ezitări par în sfârşit să dea roadele mult aşteptate şi aceste roade vin prin conştiința națională, aşa cum este firesc.

Căci fără conştiință națională nici un popor nu valorează nimic.

Ce nu ştiu ruşii despre Rusia

I

La fiecare început de secol, dar mai ales în ultima sută de ani, Rusia se află pe punctul de a alege. Această țară se vede mereu nevoită să înceapă încă un război, să încerce încă o extindere ori să schimbe felul de a fi al națiunii, adică să dea nişte repere morale, în măsură să schimbe vectorul de orientare a ruşilor. De la extindere, ocupație, asuprire – spre o concentrare asupra propriei ființe, spre valorificarea propriului potențial.

Biserica, cea care a avut o influență milenară în Rusia, deprinsă şi ea cu procesele de extindere teritorială, nu poate fi de real folos în soluționarea problemelor naționale. Se cere o forță nouă, o tălmăcire nouă a programului națiunii.

De ce-am spus că Rusia se află în criză?

Fiindcă, redusă la frontierele sale aproape că adevărate, Rusia a început să caute un potențial duşman. Acesta este procedeul cel mai utilizat de ruşi: căutarea unui duşman, deoarece chipul

inamicului permite o concentrare maximă a eforturilor națiunii. Națiunea ca şi cum îşi clarifică sarcina, vede în față duşmanul. Dar cum în jurul Rusiei stau tot ruşi, duşmanul nu mai este unul extern. Astfel, cel mai mare duşman devine cel intern, adică străinul din Rusia. Accentele şovine, abia şoptite în 1990, astăzi s-au transformat în mişcări fasciste de amploare pe lângă care fascismul german păleşte, fiindcă ruşii au mers pe calea rasismului total, a războiului civil şi cred că această cale este „un garant" al pieirii Rusiei. De ce potențialul intelectual al Rusiei nu poate fi de folos în asemenea caz? Deoarece, de la un timp, ruşii au pierdut capacitatea de a privi lucrurile global, de a analiza lucrurile în ansamblu, de a sintetiza nişte fenomene nu numai în planul interesului politic, dar şi în planul interesului moral. Această gândire fragmentară se observă în tot ce fac ruşii astăzi. În războiul din Caucaz, în „războiul gazelor", în războiul cu străinii ş.a.m.d.

Cred că oricine ar veni la putere în Rusia n-o să poată depăşi acest impediment, consolidat de câteva secole în conştiința trăitorilor acestei țări. Problema ruşilor s-a conturat foarte clar în

momentul în care acest popor a avut nevoie în permanență de un reper moral. Dacă nu era unul real, se găsea unul fals, dar din el naţiunea îşi trăgea sevele. Pentru secolul XIX şi începutul secolului XX acest pilon moral a fost Lev Tolstoi. A murit Tolstoi – a venit Maxim Gorki; a murit Gorki – a venit Boris Pasternak; a murit Pasternak – a venit Andrei Saharov; a murit Saharov – n-a venit nimeni, fiindcă următorul la rând era Aleksandr Soljenițân, care n-a putut să iasă din „carapacea națională" şi a lunecat pe panta naționalismului ieftin, velicorus şi, în felul acesta, n-a putut ocupa locul vacant ce părea să-i fie sortit.

Cu tot efortul serviciilor speciale de consolidare a statului, Rusia slăbeşte pe zi ce trece. Această slăbire se exprimă nu prin pierderea influenței de pretinsă megaputere asupra unor zone de pe Terra cum ar fi Palestina, Irakul, Iranul, Afganistanul, ci în faptul că Rusia a început să-şi „pună mintea" cu țări mici ca Moldova, Georgia, Republicile Baltice. Este un semn că marii conducători ai ruşilor, treptat, au căzut în mintea copiilor, mă refer, evident, la copiii

politici. Fiindcă a-ți crea un duşman din Republica Moldova, care este locuită în proporție de 11% de către ruşi şi care ca teritoriu reprezintă a zecea parte din regiunea Krasnoiarsk, este o mare, o imensă aberație. Dar totul are o explicație. Lipsa „farului” moral nu permite scrutarea de sinteză, gândirea panoramică şi atunci segmentele încep să dicteze.

Când ruşii îşi vor da seama ce le lipseşte, va fi prea târziu. De fapt, ei au sunt nişte eterni întârziați în istorie şi toate eforturile lor de a ține pasul cu lumea civilizată sunt zadarnice.

II

În închipuirea idealistă a ruşilor, Rusia este o țară monoetnică. De aici şi ideea lansată în permanență de naționaliştii ruşi „Rusia doar pentru ruşi!”, fiindcă ei concep populația nerusă doar ca pe o populație periferică, neînsemnată din punct de vedere statistic. Este o gravă eroare. În Rusia locuiesc 150 de etnii. Şi dacă e să cauți atent, aşa cum spunea un filozof din sec. XIX, dacă e să zgârii un pic pielea de pe fața unui rus, dai de un tătar. Aşadar, ideea purității etnice

propagată de sloganul „Rusia pentru ruşi!” nu are nici un fundament. Fiindcă, dezvoltată prin expansiune, mărindu-şi teritoriul pe contul vecinilor, Rusia n-a procedat ca şi China, care îşi majorează numărul populaţiei prin propria reproducere, ci şi-a sporit-o prin anexarea unor state şi asuprirea popoarelor respective, care aveau teritoriul lor şi formaţiunile lor statale. În principiu, popoarele subjugate au tot dreptul să spună ca şi ruşii: Iakutia pentru iakuţi, Hakasia pentru hakaşi, Udmurtia pentru udmurţi şi-atunci Rusia va rămâne cu trei regiuni din jurul Moscovei în care, deocamdată, locuiesc cu precădere ruşi. Nu vom aluneca pe această pantă a naţionalismului şi vom analiza un segment din istoria Rusiei, care ne priveşte exact pe noi, dar care ar fi catastrofal dacă îndemnul „Rusia doar pentru ruşi!” ar fi fost aplicat. Probabil, fiecare popor care a fost în contact cu ruşii pe parcursul istoriei ar putea da exemple similare cu ale noastre şi atunci am vedea că lozinca naţionaliştilor ruşi este una păgubitoare.

O expediţie rusă în China a fost condusă de moldoveanul Nicolae Milescu Spătarul, prima

descriere ştiinţifică a Chinei făcută pentru ruşi tot lui Nicolae Milescu Spătarul îi aparţine. Lucrarea acestui mare înaintaş, *Descrierea primei părţi a lumii, numită Asia, într-însa se şi află Statul Chinez cu celelalte oraşe şi provincii ale sale* (1677), a apărut în zeci de ediţii. Descoperirea imensului spaţiu asiatic s-a făcut prin ochii şi prin inteligenţa acestui savant moldovean, care a stat la bazele formării departamentului relaţii externe, fiind cunoscător a 12 limbi. Ne vom referi şi la timpurile lui Petru cel Mare. În 1711, Dimitrie Cantemir pleacă în Rusia cu Petru cel Mare în urma înfrângerii suferite la Stănileşti. Venirea lui Cantemir a dat Rusiei Universitatea din Petersburg. Dar înainte de aceasta, la Kiev, în chiar inima Rusiei kievene, un alt moldovean – Petru Movilă – deschidea prima academie pentru ruşi. În total, patru universităţi din Rusia, inclusiv cea din Moscova şi cea din Harkov, au avut ctitori moldoveni. Să facem o incursiune în istorie să ne oprim la câteva exemple accidentale.

Întemeietorul literaturii ruse culte şi primul poet modern al Rusiei este considerat moldo-

veanul Antioh Cantemir. De la el a pornit în Rusia tradiția poeziei culte. Sau să luăm anunțurile pe care le face uneori programul *Timpul*. Cutare bolnav a fost internat în spitalul Sklifosovski, un spital de elită din Rusia. Păi spitalul Skilofosovski poartă numele savantului Sclifos, un moldovean născut în Transnistria. Iar Petru Capița, celebrul fizician, unul dintre părinții bombei cu hidrogen, nu este altul decât românul Petru Căpiță. Este deopotrivă curios şi îmbucurător faptul că fiul savantului cunoaşte limba română, deşi neamul Căpiță se află în Rusia de câteva sute de ani. Să ne amintim de Nicolae Bantâş-Kamenski, fondatorul Arhivei Ministerului de Externe, şi de fiul său, Dimitrie Bantâş-Kamenski, cel care a scris o istorie fundamentală a Rusiei şi una în 5 volume a Ucrainei. Să ne imaginăm, per absurdum, că am putea exclude aceste personalități şi aportul lor la cultura şi istoria Rusiei. Ruşii ar rămâne cu foarte puțin, cu aproape nimic, pur rusesc. Chiar şi Mihail Lomonosov, din care ei şi-au făcut un titlu de glorie, a fost şcolit un timp la Academia lui Petru Movilă. De aceea, ideea exclusivistă a ruşilor

potrivit căreia ei sunt cei mai tari şi cei mai mari, este o idee eronată. Puterea ruşilor s-a bazat şi rezidă în capacitatea lor de a coaliza interesele popoarelor conlocuitoare şi a vecinilor în vederea evoluției acestui stat.

Toate ideile ultranaționaliste nu vor face decât să distrugă Rusia. Fiindcă Rusia este o sumă a mai multor factori şi excluderea unora dintre aceştia ar face această sumă infinit de mică. Şi ar transforma Rusia într-o simplă sperietoare care ține într-o mână măciuca atomică, iar în alta – țeava cu gaze...

III

Ideea fundamentală a ruşilor din toate timpurile a pornit de la un mit – mitul eliberatorului. Începând cu Rusia kieveană, continuând apoi cu războaiele împotriva tătarilor, ruşii au simțit gustul şi plăcerea de a-i elibera pe alții şi au făcut din această plăcere o pasiune, o ocupație profesională. Aşa au reuşit să elibereze Siberia de băştinaşi, încât astăzi, pe acele plaiuri, au rămas doar aşchii din nişte popoare care odinioară moşteneau o profundă cultură națională şi

un patrimoniu milenar. Dar după eliberare, când au fost declarate drept popoare înapoiate, ele au pierdut totul, au fost deznaționalizate, au pierdut sentimentul propriei valori şi dispariția lor ca etnii este o chestiune de scurtă durată.

„Eliberarea Siberiei” nu a fost suficientă şi atunci Rusia şi-a îndreptat privirea spre Europa. Aici era mai uşor de eliberat, fiindcă existau popoare care aveau aceeaşi religie creştin-ortodoxă şi eliberarea lor avea deja un statut deosebit. Să-i eliberăm în numele Bisericii creştine-ortodoxe; să ajungem la Constantinopol; să creăm un alt imperiu cu capitala la Constantinopol.

Războaiele Rusiei au ajuns până în Balcani, dar aceasta nu a avut suficiente forțe pentru a cuceri Constantinopolul. Şi atunci s-a mers spre Asia, spre Caucaz; popoare cu altă cultură, cu altă religie, au fost şi ele eliberate.

Acest mit al eliberării a fost foarte frumos promovat în interiorul Rusiei, încât a devenit o sintagmă pe care generații de ruşi o utilizează fără să-şi imagineze ce conține ea şi ce semnificație are. După revoluția din octombrie 1917,

popoarele „eliberate” au început să-şi revendice drepturile lor şi să se dez-elibereze, obţinând independenţa. Aşa a făcut-o Polonia, aşa a făcut-o Finlanda, la fel au procedat ţările baltice, Caucazul şi chiar republici slave, cum sunt Belarus şi Ucraina, au reuşit să obţină independenţa, dar aceasta a fost de scurtă durată.

Siberia s-a frământat şi ea până în momentul în care şi acolo au apărut nişte republici care visau autonomie şi independenţă. Secolul XX a fost un secol cumplit pentru toată lumea, fiindcă noua „eliberare”, desfăşurată de această dată de comunişti, a fost, în esenţă, un genocid. Toate ţările care au reuşit să scape temporar de sub tutela Rusiei, în urma unui război civil foarte crunt, au fost readuse sub tutela Kremlinului. Această eliberare nu a fost mai puţin sângeroasă decât cele anterioare, doar că de data asta nu se lupta cu un duşman extern, cum erau, spre exemplu, Turcia sau popoarele caucaziene, ci cu un duşman intern, pe care-l reprezenta, de fapt, pătura conştientă din statele abia înfiripate.

Ca să dăm un exemplu de luptă împotriva ideii de autonomie şi independenţă, vom spune

că, după 22 de ani, ruşii au smuls o bucată din Finlanda, au împărțit Polonia în două cu Germania, au ocupat republicile baltice şi Basarabia. Şi ideea răzbunării pentru temerara încercare de-a-şi găsi independența în 1918 pentru liderii acestor state a însemnat ani de GULAG, a însemnat o vânătoare de oameni prin toată Europa, cu asasinări şi răpiri de persoane, cum a fost cazul lui Vasile Şulghin, care a fost prins de către organele KGB-ului în anii '50 şi adus clandestin în URSS, pentru a fi condamnat la detenție pe viață, ori Pan Halippa, fostul preşedinte al Sfatului Țării, adus din România şi judecat ca duşman al puterii sovietice şi ca trădător de țară, deşi el nici o clipă nu a fost cetățean al URSS.

Mitul eliberării pentru ruşi este argumentat printr-o singură frază, de dragul căreia se şi face această „eliberare": noi am vărsat sânge pentru acest pământ, deci, acest pământ este al nostru. O altă generație vine cu acelaşi argument: acest pământ este al nostru, căci pentru el au vărsat sânge buneii noştri. În felul acesta, se perpe-

tuează un mit şi, de fapt, se păstrează permanent o stare de conflict şi de tensiune.

Politica externă a Rusiei, astăzi, este construită anume pe acest mit. Mit precum că toate popoarele care s-au aflat în zona de influență a Rusiei îi datorează acesteia eliberarea. Este un punct de vedere greşit, care în cele din urmă poate genera nişte războaie foarte serioase.

Ruşii ar trebui să conştientizeze faptul că momentul pozitiv al eliberării a fost foarte relativ şi s-a consumat în primii 50 de ani de după eliberare, deoarece reversul eliberării era ocupația. Şi anume chipul ocupantului rus s-a imprimat în conştiința popoarelor eliberate. Fiindcă finlandezii, în 1939, nu i-au rugat pe ruşi să-i elibereze de teritoriul lor, precum polonezii nu i-au rugat să le împartă Polonia şi să uite să dea înapoi teritoriul eliberat, cum nici balticii, nici basarabenii n-au rugat să fie eliberați.

Comuniştii sovietici, în 1940, nu mai erau eliberatori, erau ocupanți şi această definiție trebuie fixată în manualele de istorie, în toate monografiile, ca să nu mai producem confuzii în capetele noii generații. Şi trebuie să avem

curajul să facem o demitizare a eliberatorului şi să spunem pe faţă – eliberatorul rus este echivalent cu un ocupant. Acest lucru l-au înţeles deja popoarele care s-au eliberat şi acum a sosit timpul să-l înţeleagă ruşii şi Rusia.

IV

Şovinismul velicorus a fost educat pe parcursul secolelor, dar rădăcinile lui clare s-au conturat pe timpul lui Petru cel Mare, care, după o anumită perioadă petrecută în Europa, a înţeles că poate opune civilizaţiei europene nu o altă cultură, ci o altă dimensiune. O mărire a ţării, a înfăptuirilor, care i-a şocat pe europeni. Şi din această grandomanie a lui Petru a apărut prima flotă rusească după modelul olandez, a fost reformată armata după modelul german, a fost creată un fel de academie tot după modelul european, a fost construită o capitală nouă, la edificarea căreia au murit sute de mii de oameni. Ceea ce ruşii numesc astăzi cu mândrie Petersburg, o fereastră spre Europa, înseamnă, de fapt, o capitală înălţată pe osemintele ţăranilor din imperiul rus.

Războaiele ce au urmat deja pe timpurile Ecaterinei II, al lui Alexandru I, Alexandru II, au fost tot nişte războaie de lărgire a imperiului, tot de grandomanie. Acest spirit a fost cultivat cu atenție, încât rusul cel mai prăpădit te priveşte cu superioritate, de parcă ar avea în spate cel puțin două academii europene. Şi este straniu faptul că în perioada sovietică, după încercarea mai multor popoare subjugate de a-şi proclama suveranitatea şi independența în 1917-1918, a învins tot grandomania rusească, luând proporții şi mai mari, fiindcă, de la ocuparea teritoriului fostului imperiu, sovieticii au ajuns să vehiculeze ideea revoluției mondiale, adică ocuparea întregului glob printr-o schimbare a sistemului politic. Este un exemplu concludent cum o idee aberantă, alimentată de grandomanie, în esență, a devenit o problemă pentru toate țările lumii.

S-a întâmplat aşa că după destrămarea URSS, în 1991, Rusia a fost redusă mult în spațiu. Ea s-a confruntat, ca şi alte republici, cu diverse probleme interne, cea mai dureroasă fiind problema demografică, ce arată clar că populația

Rusiei scade vertiginos şi se concentrează preponderent în oraşe. Satele rămân pustii, agricultura de izbelişte şi ţara trăieşte doar din vânzările de materie primă. Plecarea populaţiei din sate nu înseamnă doar o migraţie elementară. În linii mari, pentru Rusia, această migraţie e o catastrofă. În mod tradiţional, cultura rusă se alimenta din sat, nu din oraş, oraşul fiind adăpostul celor dezmoşteniţi, dezrădăcinaţi.

Această schimbare de direcţii de la sat la oraş a obligat politologii ruşi să caute o soluţie compensatoare. Şi-atunci ei au revenit la soluţia găsită de Petru - şovinismul velicorus. Ei au pornit „o globalizare locală”, prin lichidarea autonomiilor locale în urma reîmpărţirii teritoriului, adică, concret: regiunea Krasnoiarsk se uneşte cu toate republicile autonome din acest teritoriu, la fel o fac alte regiuni - Tomsk, Omsk şi, evident, în aceste spaţii mari, popoarele mici nu mai au nici o pondere. Iar Moscova repetă întruna acelaşi refren: noi, ruşii, suntem un popor mare, Rusia este o supraputere şi multe alte teze, care cimentează treptat conştiinţa de supra-

oameni, de velicoruşi. Apare ura faţă de alte etnii. Această ură deja a pătruns în literatură, în cinematografie, popoarele caucaziene se află în acest sens pe locul I, chinezii pe locul II, Asia Mijlocie pe locul III şi undeva în coada listei stau potenţialii duşmani: ucrainenii, georgienii, moldovenii, ca popoare inferioare.Este greu de imaginat că în mileniul III ne ciocnim cu asemenea situaţii. În Europa unificată se caută o soluţie de armonizare a raporturilor interetnice, de ştergere a deosebirilor şi de conturare clară a unei prietenii între popoare. Rusia s-a pornit pe contrasens şi de aceea conflictul Rusiei cu Europa la o anumită etapă va deveni inevitabil. Chiar dacă ruşii vor pretinde să intre în hora Uniunii Europene, ei nu vor putea să o facă din cauză că formarea mentalităţii populaţiei ruse s-a făcut pe alte criterii şi cu alte mijloace, rezultatul fiind mult prea deosebit de cel european.

Rusia, fără să vrea, a ales o cale greşită, o cale uşoară pentru depăşirea crizei de identitate, bine conturată de la ‘90 încoace. Iar această cale uşoară nu este şi cea justă, corectă. Această cale uşoară împinge Rusia de la Europa spre Asia.

V

Fiind o națiune războinică, construindu-şi politica internă şi cea externă pe criterii imperiale, Rusia tot timpul a avut nevoie de eroi. Eroi care i-ar mobiliza națiunea. Şi-atunci când este vorba de eroi, în contrapunere cu ei apare într-o altă dimensiune noțiunea de patrie. Minin şi Pojarski au salvat Moscova de polonezi. Kutuzov a învins în războiul cu Napoleon, Pavlik Morozov i-a învins pe culaci, Nikolai Gastello a murit ca un erou îndreptându-şi avionul avariat asupra unei coloane de maşini fasciste, iar Zoia Kosmodemeanskaia şi-a jertfit viața tânără, apărându-şi patria, incendiind nişte case în care locuiau tot nişte familii de ruşi.

Generații întregi au fost educate cu mitul lui Ivan Susanin. Un simplu țăran a fost ridicat la nivelul de protagonist al unei celebre creații muzicale *O viață pentru țar* (1836) de M.Glinka, operă care a educat câteva zeci de generații. Războiul a generat război, eroii au educat națiunea, pregătind-o pentru un alt război.

La ora actuală, Rusia se află în criză, fiindcă războaiele pe care le-a dus nu au fost războaie

de apărare a patriei, ci au fost războaie de cotropire, iar războaiele de cotropire nu mai nasc eroi. Marea criză a spiritualităţii ruseşti s-a conturat clar în timpul războiului din Afganistan, un război care a fost pierdut ruşinos şi a cărui continuare a fost războiul cecen, la fel, pierdut în două rânduri.

Şi-atunci, ce-i oferim naţiunii? Cu ce vom umple golul sufletesc a zeci de generaţii, a zeci de mii de tineri care nu mai au un ideal, pentru care nu mai valorează nimic nici Ivan Susanin, nici Zoia Kosmodemeanskaia? Atunci, acestei generaţii i se propune să-şi satisfacă orgoliul copiind, mimând, repetând viaţa starurilor ruseşti. Este un fel de model papier mâche, adică o umplutură din hârtie şi carton care trebuie să substituie idealul naţional, eroul pozitiv, sentimentul colectiv ş.a., acestea fiind lipsă. Şi-atunci viaţa starurilor este ridicată la înălţimea ameţitoare a interesului naţional. Se compun mituri, se vehiculează diverse zvonuri şi, treptat, în conştiinţa opiniei publice evenimente efemere din viaţa acestor oameni devin modele de mimat. Şi-a făcut operaţie plastică Leontiev, a fost furată

maşina lui Mihail Jvaneţki, a fost prădat apartamentul Nataşei Koroliova şi multe alte detalii care vizează un singur scop, care vor să arate că starurile pe care lumea le admiră la televizor duc o viaţă cotidiană cu exact aceleaşi probleme ca şi orice rus. Şi apartamentele lor sunt prădate, şi Jvaneţki a stat cinci ore legat în pădure, după ce i s-a furat maşina, dezbrăcat, în toiul iernii, şi tu, dacă vrei să fi ca Leontiev, poţi să-ţi faci operaţie plastică. În fond, nişte idei care nu fac două parale devin ştiri senzaţionale pentru întreaga naţiune, care le ascultă cu sufletul la gură, ceea ce înseamnă că lumea începe să trăiască şi să judece de-a-ndoaselea. Este un pericol extraordinar de mare pentru un popor care nu are conştiinţa formată să-i dai o umplutură atât de ieftină, să-i dai câteva versiuni pe care el le poate urma. Ai bani, îţi poţi face o operaţie plastică, n-ai bani, comiţi o spargere de apartament. Este încă o faţetă a aceleiaşi medalii.

Starurile nu rezistă marilor presiuni, deoarece sunt oameni şi-atunci în ziar se strecoară ideea că cutare consumă droguri, cutare interpretă e alcoolică şi naţiunea preia cu plăcere

aceleaşi slăbiciuni. Rusia, după viteza pătrunderii drogurilor, probabil, se află pe primul loc în lume, căci după consumul de alcool demult este campioană absolută.

Şi-atunci trebuie să recunoaştem că în spatele acestor mişcări subtile este ascuns un scop comercial: profitându-se de naivitatea opiniei publice, se adună averi fabuloase. Utilizându-se capacitatea omului de a mima, i se dă unei naţiuni posibilitatea să fiarbă în sine, fără să-şi pună mari probleme. De ce luptă tinerii noştri în Cecenia? Ce caută armata rusă în Transnistria şi în Tadjikistan? Cum de 9 sau 10 persoane au reuşit să acapareze 60% din bogăţia Rusiei? Şi multe alte întrebări incomode, care, puse pe tapet, ar putea genera o explozie, o explozie a conştiinţei.

În Rusia s-a produs o mutaţie. Fiind nevoie de eroi, aceştia au fost substituiţi cu pseudoeroi, de aici şi posibilitatea politicienilor de a manipula uşor o sută cincizeci de milioane de oameni, de a alege un preşedinte absolut necunoscut de nimeni şi de a desemna un prim-ministru pe care nimeni nu l-a ştiut până la numirea lui în post, când în preajma lor ani de zile au activat

personalităţi care s-au impus opiniei publice şi care păreau că au o certă valoare publică.

Partide democrate care au încercat să dea Rusiei o nouă dimensiune nici nu au nimerit în parlament, pe când partide politice create peste noapte au acumulat majoritatea de voturi. Este un paradox şi este o dramă a Rusiei.

Mişcarea mai departe pe calea pe care o deschid starurile şi umplerea conştiinţei cu nimicuri este calea care va destrăma Rusia. Fiindcă Rusia nu este o naţiune ca cea americană, în care elementul catalizator şi liantul este banul, ţară în care chiar şi actul de căsătorie este un act comercial. Rusia este o ţară a sentimentelor, o ţară a misticismului şi eroii de odinioară îndeplineau rolul pe care-l aveau eroii în Grecia Antică. Hercule era eroul mitologic care îi înaripa pe greci, îi dădea tărie spiritului elin. Aşa cum Orfeu întruchipa dimensiunea lirică a acelui spirit. Eroii Greciei Antice au contribuit inimaginabil de mult la prosperarea, la perfecţionarea acelei civilizaţii, care până astăzi a rămas de neîntrecut. Eroii ruşi erau aceleaşi modele, fiindcă la baza culturii ruse, încă

la începuturi, a stat cultura greacă, cultura venită prin Biserică, şi-atunci când, în secolul XXI, se schimbă valoarea şi semnificaţia eroilor, naţiunea este în pericol.

Este dreptul ruşilor de a-şi alege eroii, nu le poate nimeni impune eroi din afară, dar dacă ne gândim că marea majoritate a cântecelor de estradă sunt scrise în puşcării sau dedicate puşcăriaşilor, iar restul sunt cântece de luptă, despre război, trebuie să ne pună pe gânduri sănătatea spirituală a acestei naţiuni. Rusia, dacă vrea să capete o nouă dimensiune calitativă, este datoare să-şi descopere adevăraţii eroi.

VI

Într-un articol precedent, scriind despre duşmanul intern, noi n-am mers în străfundul istoriei ca să arătăm rădăcinile exacte din care-şi trage seva această cumplită boală rusească, căutarea duşmanului intern.

Marii filozofi ai secolului XIX au argumentat şi-au demonstrat că dezvoltarea societăţilor trece printr-o îndelungată luptă de clasă.

Acelaşi lucru a fost valabil pentru Rusia doară

că aici lupta de clasă a avut specificul ei şi a avut nişte continuări neaşteptate chiar şi pentru marii teoreticieni marxişti cum au fost: Marx, Engels, Lenin.

Odată cu instaurarea statului în Rusia, dar mai ales după instaurarea monarhiei romanovilor, Rusia era cutremurată de tulburări populare. Se creasе iluzia că boierii sunt răi, iar împăratul este bun şi dacă ar şti împăratul cât de răi sunt boierii lucrurile în Rusia ar lua o altă turnură, şi lupta cu boierii răi a fost dusă pe parcursul aproape 300 de ani. Boierii au fost acel zid care n-au permis dărâmarea monarhiei ruseşti. Ei au fost ca un spărgător de valuri, ca acele ziduri de beton scoase departe în mare, lovindu-se de care, furtunile aduc la mal valuri domolite.

Secolul XIX a adus apariția unei noi clase, clasa capitaliştilor, a adus pe scena politică apariția unei noi clase a săracilor, proletariatul şi aici schema a fost cea veche, proletarii au început să se lupte cu capitaliştii, fiind convinşi că împăratul nu cunoaşte nimic din fărădelegile pe care aceştia le comit. Exemplul elocvent este

anul 1905 cu demonstrația organizată de popa Gapon în vederea susținerii monarhiei.

Societatea rusă foarte greu a acceptat ideea că duşman este nu numai boierul, nu numai capitalistul, dar şi împăratul care în fond simboliza statul. Lupta cu boierimea era o luptă care nu atingea interesele directe ale statului era o confruntare a celor mulți cu un grup restrâns de persoane care dețineau averi, care le era cunoscut concret şi din această cauză, imaginea duşmanului era una concretă.

Literatura rusă ilustrează perfect această stare: romanele populare, răscoala lui Pugaciov, povestirea *Dubrovski* a lui Puşkin, ş.a.

Pentru a supraviețui monarhia rusă avea nevoie de această imagine a duşmanului intern, fiindcă toate energiile negative care se acumulau în societate erau trecute prin acest paratrăsnet a duşmanului intern şi ceea ce este curios, ceea ce este greu de explicat ține de faptul că boierimea, negustorii au acceptat această poziție. Ei n-au încercat niciodată să arate cu degetul în sus spre împărat şi să zică că de fapt marea problemă a Rusiei este monarhia, că viața grea

a țăranilor ține de felul cum este condusă Rusia, de politica ei internă şi externă pe care în ultimă instanță o formulează şi o aprobă împăratul.

Acest val a ținut aproape 300 de ani, adică până la apariția revoluționarilor poporanişti, a scriitorilor democrați care au început să lege direct necazurile Rusiei de împărat.

Primul semnal în acest sens l-au dat decembriştii, acolo, în Piața Senatului, în 1825 a şi fost pusă la îndoială monarhia rusă. Revoluția din februarie 1917 a fost o finalizare a unei lungi confruntări de clasă în care participanții la această luptă, pentru moment s-au dezis de confruntarea cu duşmanul intern. Şi-atunci a căzut monarhia rusă, dar această perioadă, sau mai bine-zis, această vacanță în căutarea duşmanului intern a durat din februarie 1917 până în octombrie a aceluiaşi an, când bolşevicii au luat în mâini puterea, şi-atunci căutarea duşmanului intern a devenit o politică de stat şi reprimarea acestui duşman intern a fost nespus de crâncenă. 70 de ani de higemonie a clasei proletare au însemnat, de fapt, o permanentă luptă cu duşmanul intern care de această dată

nu mai era etnic, cum ne obişnuisem în cazul cu evreii ci era duşman de clasă, deşi paradoxal clasa bogătaşilor în Rusia nu mai exista. Existau doar muncitorii şi ţăranii şi pătura intelectualilor. Deci practic bolşevicii l-au inventat pe acest duşman intern ca să motiveze societatea, să-i de-a o preocupare permanentă şi-n felul acesta să menţină puterea. Şi cu cât duşmanul intern a fost slăbit şi distrus în aceeaşi măsură a slăbit şi puterea sovietică. Când în societate nu mai erau decât câteva persoane disidente acest imperiu s-a prăbuşit.

În concluzie putem afirma că monarhia ţaristă a supravieţuit 300 de ani pe baza duşmanului intern. Puterea sovietică a supravieţuit 70 de ani pe baza duşmanului intern. Actuala putere în Rusia dacă vrea să atingă măcar cifra de supravieţuire a puterii sovietice, v-a fi nevoită să-şi găsească un duşman intern, să-l inventeze, fiindcă este clar, având vecini cu o putere economică mult mai mare ca SUA, Japonia, China, Rusia nemotivată intern se poate oricând dezmembra. Încercarea de a da vina pe vecinii din fostul sistem sovietic nu este o soluţie. Rusia

trebuie să-şi caute motivarea internă, fiindcă un imperiu, iar Rusia a rămas un imperiu chiar şi după destrămarea URSS, fără-i motivarea internă nu supravieţuieşte.

O voce parcă mi-ar şopti, da monarhia? Poate să revenim din noua la Casa Romanov şi prin ea să încercăm să întărim Rusia. S-ar părea că după modelul Marii Britanii, Danemarcii, Spaniei, regalitatea poate juca un anumit rol de echilibrare a tensiunilor în societate. Totuşi, omul contemporan priveşte realitatea ca pe un decor, ca pe un spectacol şi-aceasta în ţările în care monarhiile au stat neclintite până în zilele noastre, pe când în Rusia, monarhia a fost scoasă de pe rol şi nu ştiu care ar fi argumentul convingător pentru o societate care nu are conştiinţa de respect monarhic, să accepte cumva încă un conducător.

În Rusia au să existe partide promonarhiste, curente promonarhiste, dar revenirea la monarhie este exclusă, fiindcă chiar conducătorii Rusiei mai uşor acceptă să fie ei împăraţi neîncoronaţi, decât să aibă un rival mult mai puternic în plan moral.

Şi totuşi ruşii ar trebui să înțeleagă că există pentru ei o soluție salvatoare, pornind de la ideea că orice rus este un mistic, salvarea Rusiei poate fi făcută prin biserică, prin credință, prin iertarea păcatelor, Rusia ar putea să se privească pe sine cu ochii adevărați. Să nu se preamărească, să nu-şi închipuie prea mult, ci pur şi simplu să încerce să dea o libertate interioară fiecărui individ şi cred că renaşterea prin credință a Rusiei este posibilă. Fiindcă creştinismul este religia cea mai tolerantă dacă nu este utilizată în scopuri politice.

VII

S-ar părea că reieşind din cele spuse mai sus Rusia numai are nici o şansă de supraviețuire. Formula ei imperială benefică într-o anumită perioadă a devenit şi formula morală a imperiului.

Toate încercările economice, politice de-a prelungi viața acestui imperiu sunt limitate în timp. Mai devreme sau mai târziu ceea ce are să se întâmple se v-a produce. Inevitabilul este de neocolit. Şi totuşi, Rusia are o şansă, o unică

şansă de supravieţuire în formula actuală. Şi-această şansă o oferă biserica. Cât n-ar părea de straniu – biserica rusă, importantă în anumite secole, ignorată până la absurd în altele, la această mare răscruce a istoriei, vine ca unica şansă de salvare a Rusiei. Şi nu biserica în sine, ca instituţie, ci credinţa.

Creştinismul ortodox, readus în prim-planul firii mistice a rusului se poate transforma în acea platformă vitală care v-a relansa Rusia. Cele mai mari crize în istoria Rusiei au fost anticipate de nişte crize religioase. Criza de pe timpul patriarhului Nicon, care a împărţit Rusia în două pe baza credinţei. Atunci a apărut biserica de rit vechi şi-atunci au avut loc trecerile la noile canoane religioase.

Criza ţarismului la începutul sec. XX a fost anticipată de apariţia unui cerc filosofic mistic religios, foarte puternic, care intuitiv a încercat să dea credinţei ruse o importanţă primordială şi prin aceasta să evite ciocnirea revoluţionară dintre monarhie şi proletariat, dintre intelectuali şi monarhie. Cei mai mari filosofi ai secolului XX au fundamentat în lucrările lor necesitatea

sprijinirii pe credință, aducerea în prim-planul politicii de stat, anume a ortodoxismului creştin.

Vladimir Soloviov, Nicolae Berdiaev, Dimitri Mereşkovski şi alții au căutat cu febrilitate soluția mistică. Şi dacă examinăm lucrările lor, ne convingem că în mare parte concluziile lor sunt juste.

Rusia a avut şi are nevoie de credință. Paradoxul situației actuale sau deosebirea de situația care se contura la începutul secolului XX, constă în faptul că atunci soarta Rusiei era pusă în joc în planul evoluției imperialiste, care era accentuat printr-o criză serioasă a monarhiei ruseşti. Şi situația era torpilată de existența unei nemulțumiri extinse a păturii intelectuale, care nu se regăsea în societatea rusă la sfârşitul secolului XIX. Într-un fel intelectualii care contribuiseră la abolirea şerbiei, doreau reforme mai energice în societate. Însă conservatorismul tipic rusesc miza mult pe stagnarea oricăror reforme. Şi-atunci antagonismul iscat între pătura sus-pusă a administrației în frunte cu țarul şi intelectualii din clasa de mijloc au dus la conturarea unei situații revoluționare.

Biserica rusă la începutul secolului XX putea avea o influență capitală asupra acestei situații, dar n-a avut-o dintr-un singur motiv – Biserica era la cheremul țarismului, ea depindea direct de voința țarului şi soluțiile pe care ea le lua erau privite şi primite cu suspiciune. Revoluționarii prin ateismul lor au reuşit să contamineze o bună parte din populație şi să semene neîncredere în oamenii bisericii. Şi-n momentul când biserica trebuia să ia rolul central în dezlegarea crizei ea n-a avut suficientă autoritate morală s-o facă, ea n-a avut personalități de mare calibru ca să-şi asume această responsabilitate, fiindcă selectarea conducerii de vârf a clerului se făcea după principiul supunerii personale şi nu a selectării elementelor celor mai capabile, celor mai valoroase.

Arestarea în 1922 şi moartea patriarhului Tihon în 1925 a însemnat culmea acestei crize, atunci a devenit clar că biserica nu v-a putea participa eficient la salvarea Rusiei, ceea ce de fapt s-a şi întâmplat.

Am adus acest exemplu anume pentru a arăta că actuala criză în Rusia poate fi dezlegată prin biserică, dar condiționat. Biserica nu trebuie

să fie un instrument al statului, nu trebuie utilizată ca un aparat politic şi ideologic, ca un purtător de cuvânt al conducerii de vârf a Rusiei. Când biserica îşi asumă aceste responsabilități, ea devine parte componentă a diriguitorilor statului şi respectiv îşi asumă toate nereuşitele acestei conduceri, adică mai bine spus, ea pur şi simplu se compromite. Iar o biserică compromisă nu are credibilitate şi deci, renaşterea spiritului rus, miza pe misticismul religios nu poate fi luată în calcul.

Din punctul de vedere a conducerii Rusiei, folosirea tactică a bisericii ca instrument propagandistic şi ideologic este justificat. Doar termenul de aflare la cârma statului unui preşedinte este limitat, a unui prim-ministru este limitat, a unui şef de parlament este limitat. Şi ei fiind oameni doresc maxim de eficiență şi de păstrare a bunului nume anume pe perioada când ei dirijau Rusia. Ce-o să fie după ei puțin îi interesează, pe când biserica milenară a Rusiei este obligată să-şi examineze strategiile reieşind nu din cei patru ani de conducere a preşedintelui țării, ci din perspectiva unui mileniu. Căci

salvarea Rusiei nu este nicidecum legată cu o perioadă scurtă de timp.

Recâştigarea conştiinţei religioase, după ce câteva zeci de generaţii au pierdut-o este echivalentă cu tratamentul de amnezie, trebuie o răbdare extraordinară ca să restabileşti din cioburi de memorie întregul. De aceea biserica rusă dacă vrea să-şi asume rolul de salvatoare, trebuie să se situeze nu numai în prim-planul societăţii, dar să aibă o opoziţie distinctă, fermă, intrasigentă şi să promoveze neclintit propria politică – politica spirituală. Obligând prin această politică şi pe conducătorii ţării, şi pe liderii politici, nu pur şi simplu să consulte biserica, ci să ţină cont de toate doleanţele ei.

În interiorul bisericii ruse există foarte mulţi preoţi, duhovnici, oameni de spirit, cu un înalt nivel intelectual, care ar putea într-adevăr să situeze biserica rusă anume în acest context clar a prim-planului şi primei importanţe în stat. Dar în aceasta există şi ierarhi care au fost crescuţi şi înălţaţi în ranguri de serviciile speciale. Confruntarea în biserica rusă se dă anume între aceste două straturi: între veritabilii duhovnici şi oamenii

puşi să țină biserica în cadrul desemnat de stat. În cazul dirijării exterioare, biserica rusă n-o să poată niciodată să-şi asume rolul care îi revine, atâta timp cât există antagonismul intern dintre preoții veritabili şi preoții falşi. Fiindcă existența acestor oameni în interiorul bisericii creează acea doză de neîncredere care nu permite consolidarea societății în jurul bisericii.

Am spune chiar mai mult, personalitățile selectate de serviciile speciale, sunt oameni foarte puternici, care controlează şi domină biserica din interior. Promovarea altor personalități este îngreunată şi poate chiar imposibilă pe motivul că oamenii care controlează situația în biserică, nu-şi doresc o opoziție reală.

Această criză a bisericii ruse se poate citi uşor prin fapte: construirea unei biserici enorme cu ajutorul statului în inima Moscovei, evidențiază dorința statului de-a controla biserica, iar biserica poate fi controlată numai prin oameni.

Mai există încă o problemă. Anii de ateism agresiv n-au permis ca în interiorul bisericii ruse să circule liber ideile filosofice care ar fi făcut legătura între scrierile canonice ale bisericii şi

realitățile vieții cotidiene, adică acea punte care face legătura directă între momentul martirizării lui Iisus Hristos şi a omului care îşi duce viața în lumea virtuală a computerului.

Odată ce aceste idei filosofice n-au fost elaborate sau au avut un circuit restrâns, societatea religioasă nu are argumentele suficiente pentru a convinge omul contemporan că este responsabilă de sufletul şi credința lui. Problema limbajului, problema circuitului de idei este una primordială pentru biserica rusă, dacă ea vrea într-adevăr să-şi asume rolul de salvatoare a Rusiei.

Şi în final, momentul decisiv, piatra de încercare pe care dacă biserica n-o v-a urni-o, ea nu are nici o şansă să salveze Rusia.

La începutul sec. XX Rusia se afla în fază de căutare a unei noi religii şi chiar pentru moment a acceptat această religie, fiindcă ideologia comunistă pretindea să vină nu numai cu schimbarea relațiilor materiale, ci ea venea în primul rând cu schimbarea relațiilor spirituale în societate. Ea dezlocuia religia şi propunea o nouă ideologie spirituală şi Iisus Hristos era înlocuit

cu V. Lenin şi totul era construit în jurul acestei schimbări.

Lupta dintre două ideologii a fost câştigată de ideologia creştină, dar noua societate care a contribuit la această biruinţă numai este o societate care-şi propune scopuri spirituale, ea este o societate de consum, o societate care se bazează pe ideea că omul este pe tot parcursul vieţii lui un consumator de bunuri materiale, indiferent din ce religie sau confesie face el parte. Deci omului trebuie să i se dea o posibilitate să câştige şi permanent să i se inoculeze ideea că el trebuie să se consume cât mai mult.

Aici societatea intră într-o confruntare directă cu biserica care spune: omul este obligat să trăiască cu cele spirituale întâi, iar materialul este secundar. Biserica merge mai departe ea impune abţineri: posturi îndelungate, purtarea anumitor haine, utilizarea anumitor medicamente, interzicând consumul de droguri, tutun, alcool, deci totul ce constituie prosperarea societăţii de consum, biserica dezaprobă. Şi cred că anume în acest segment se va da lupta decisivă între lumea care promovează valorile societăţii de consum şi care

are un interes material clar şi biserica care continuă să se afirme că viața creştinului pe acest pământ este temporară, deci el trebuie să trăiască cu cele veşnice, pregătindu-se pentru viața viitoare care v-a începe în lumea de dincolo.

În concluzie: putem afirma că biserica rusă poate salva Rusia, dar numai dacă trece cu succes cele câteva obstacole principiale care le are în față, dacă nu le trece Rusia v-a avea poate cele mai mari probleme de la apariția ei pe harta globului…

Axioma fericirii

Nimic mai efemer ca fericirea.

Când o ai în preajmă, ți se pare că este veşnică.

Ai făcut un pas şi deja simți că ai pierdut-o.

Ieri, când o țineai de mână

Aveai impresia că nu sunt forțe să vă despartă.

Azi, când ea întoarce capul ca să nu te privească în ochi,

Ai impresia că un milion de prăpastii şi-au deschis gura ca să vă înghită.

De ce oamenii nu sunt fericiți?

Fiindcă sunt fricoşi.

Se tem de conjunctură, de relativ, de vorbe, de prieteni, de rude, de lume...

Dar cel mai fricos om din lume este omul care se teme de sine.

Iar un om fricos nu poate fi fericit.

Este o axiomă.

Cuprins